

Bloomberg Businessweek®

Türkiye

Bloomberg
Businessweek

Türkiye

FİYAT 16 TL

ISSN 1308-2387

14

9 771238 238714

SADECE AĞRIYI KESER

Küresel piyasalarda sermaye yeniden hareketlenirken TL varlıklara ilgi artıyor. Ancak iyi değerlendirilmezse sıcak para, sadece sorunların hissedilmesini engeller 540

S
A
S
A
A

Küresel piyasalarda sermaye yeniden hareketlenirken TL varlıklara ilgi artıyor. Ancak iyi değerlendirilmezse sıcak para, sadece sorunların hissedilmesini engeller 540

WSS

KADİM KENT MARDİN

Engin Gündüz

Taşın ve inancın şiiri olarak tanımlayabileceğimiz Mardin'in sahip olduğu sarı taş dokusu, sesler ve kokular insanın başka bir boyuta geçip zamanda yolculuk etmesine olanak sağlıyor. Mardin, gittiğiniz, bildiğiniz tüm şehirlerden ve ülkelerden farklı olarak bambaşka bir kültüre, bambaşka bir tarihe kapılarını aralıyor. Öyle bir kültüre sahip ki, pek çok önemli medeniyet burada imparatorluk kurmuş ve dinler burada iç içe geçmiş. Türkçe, Kürtçe, Arapça, Süryanice sözcükler, çiçek kokan tertemiz havasında birbirine karışmış. Farklılıklar karışıklık yaratmak yerine uyum içinde hayatın karmaşasında yerini almış. Bu farklı hayatlar aynı sokakta top oynamış, aynı sıralarda oturmuş ve aynı duyguları taşıyarak büyümüş. Hayat görüşlerinin farklı din ve mezhepten oluşlarının saygıyla karşılanması rengarenk bir mozaik gibi ruhunuzu okşuyor.

Bugünkü Mardin'i kadim kent ve son yıllarda gelişen yeni kent olarak iki bölüme ayırabiliriz. Hilton gibi büyük oteller ve TOKİ tarafından yapılan apartmanlar yeni kentte bulunuyor.

Tarihi olan kısım elbette ki eski kent. Gezilecek, görülecek yerler eski kentte birbirine oldukça yakın. Yürüyerek büyük bir kısmını keşfedebilirsiniz. Mardin'in kendine özgü ünlü dar sokakları, yani abbaralar arasında kaybolup, birbirinden güzel taş işçiliğine sahip evleri görebilirsiniz. Gündüz gördüğünüz Mezopotamya Ovası gece aniden üzerinde ışıl ışıl gemilerin yüzdüğü bir denize dönüşür. Uçsuz bucaksız Mezopotamya Ovası, yeşilden kır çiçekleriyle bezenmiş sarının bin bir tonuna doğru gözlere şölen yaşatır. Baharın canlanmasıyla o kır çiçeklerinin kokusu ve ağaçtan koparılmış taze çağların tadını asla unutamazsınız. Bereketli topraklara sahip olan Dicle ve Fırat Nehirleri arasında kalan Mezopotamya insanoglunun göçebelikten yerleşik hayata geçtiği Sümer, Babil, Asur gibi büyük medeniyetlerin bulunduğu topraklardır. Bu sebeple bu topraklara ayak bastığınızda sizi farklı bir enerji sarar ve keşfetme tutkusuyla yanıp tutuşarak "Mardin sendromu"na yakalanırsınız; içinizde tekrar tekrar buralara gelme arzusu belirir.

Mardin'e Özgü...

Mardin'e özgü birkaç noktaya değinmeden geçmeyeceğim. Abbaralara girebilmek, çöpleri almak, yük taşımak için belediyenin kadrolu merkepleri var. Bunlara "ihmar" deniliyor. Sayıları 100 civarında.

Abbaralar yazın sıcak ortamda hem sığınacak yerlerdir hem de bir sokaktan diğerine geçmede kısa yoldur. Bunlardan eni 3-3,5 metre arasında olanlara "ıskak", eni 3 metreden daha dar olanlara ise "zabok" deniliyor. Mardin sokaklarının yüzde 10'unu ıskaklar, yüzde 90'ını ise zaboklar oluşturur. Mardin'in en dar sokağı Şehidiye Mahallesi'ndeki Zabok-Il-Hırak, yani Paçavralı Sokak'tır.

Mardin'de yaz aylarında sıcaktan evlerin içinde pek oturulmaz. Damlarda, balkonlarda ahşap veya metalden yapılan, yerden yüksekliği üç-dört karış olan "taht" isimli yazlık yaşam alanları oluşturulur. Burada uyunur, yemek yenir, kahve içilir. Tahtın küçüğüne "serir" adı verilir.

Mardin Sokaklarında...

Mardin'in en dikkat çekici yapıları, tepeden şehre bakan Mardin Kalesi ve uçsuz bucaksız Mezopotamya Ovası'na bakan Ulu Camidir. **Ulu Cami**, Mardin camilerinin en eskisidir. İlk inşaa tarihi bilinmemekle birlikte 1176 tarihinde var olduğu kayıtlarda geçiyor. Minare kaidesindeki 1176 tarihli kitabeye göre, Diyarbekir Meliki 2. Kutbüddin İlgazi tarafından yaptırılmış. Avlu duvarındaki kitabede ise 1186 yılında Artuklular'dan Hüsameddin Yavlak Arslan'ın adı yer alıyor. 16 değişik kitabesi bulunan yapı, Artuklu ve Akkoyunlu dönemine ait izler taşıyor.

Mardin adı Süryanice "marde", yani kaleler sözcüğünden geliyor. Tarihi İpek Yolu üzerindeki kentte pek çok kale varmış. Ancak bunlardan günümüze kadar gelebilen Mardin Kalesi, 10'uncu yüzyılda Hamdaniler tarafından doğal

kaya üzerine inşa edilmiş. Bir kilometre uzunluğunda, 30-150 metre genişliğindedir. Geceleri ışıklandırıldığında Mardin'e takılan gerdanlık gibi parlar.

Birbirinden güzel iki medrese kadim kenti taçlandırır. Şehrin aşağı kısmında yer alan Kasımiye Medresesi'ne gün batımına yakın gitmenizi öneririm. Dağların deniz gibi duran ovalarla birleştiği bir noktada sessizliğin içerisinde batan rengarenk ışık huzmelerinin medrese duvarlarına yansımaya şahit olursunuz. Size hediyeleş eşya satmaya çalışan Kürt çocukları okul harçlığı olarak verilebilecek bedel karşılığında bir solukta buranın öyküsünü anlatacaktır. Kasımiye Medresesi yıllar önce Cemil İpekçi'nin sosyeteye yaptığı defile ile bir anda gündemde yer almıştı.

Medrese içinde 23 oda, ortada görkemli büyük bir havuz vardır. Büyük havuza çeşmeden akan su tasavvufi bir betimlemeyi anlatmaktadır. Suyun akışıyla doğumdan ölüme kadar insan hayatı ve sonrası simgelenmiştir. Çeşmeden çıkan su doğumu, döküldüğü yer sırasıyla bebeklik, çocukluk, gençlik, ince uzun oluk olgunluk dönemini ve suların bir diğer ufak havuzda toplanması yaşlılık dönemini ve ölümü temsil eder. Daha sonra su kanallarla toprağa aktarılır. Bu da topraktan yine can bulmayı, yani mahşeri sembolize eder.

Diğer medrese şehrin kalbinde yer alan Zinciriye Medresesi. 1395 senesinde yine Artuklular döneminde yapılmış. İki avlulu, iki katlı medresenin tepede inşa edilmesi aynı zamanda rasathane olarak kullanıldığını vurgular. Bahçesindeki bir noktadan panoromik olarak en güzel Mardin manzaralarından birini görebilirsiniz

Mardin'de geçmişte her iş kolu için ayrı pek çok çarşı bulunuyordu. Sok-il Gazil (İplikçiler Çarşısı), Sok-il Sifferiyin (Kalaycılar Çarşısı), Sok-il Bizzezin (Manifaturacılar Çarşısı) gibi. Günümüze kadar gelenler arasında en ünlüsü Ulu Cami'nin kuzeyinde yer alan Kayseriye Çarşısı'dır. Tarihi, Akkoyunlu Kasım Dönemi'ne dayandırılmaktadır. Sadece dıştaki dükkanların bir kısmı değişmiş olarak kullanılan ve büyük kısmı yıkılmış bulunan Kayseriye, Osmanlı bedestenlerine benzer bir plan düzeni göstermektedir. Dört giriş kapısı bulunan çarşının iç mekanını iki sıra kalın payeden çıkan çapraz tonozlar oluşturmaktadır. Çarşıda kuruyemişten, sabuna, sabundan bakıra kadar her yöreye özgü her türlü ürünü bulabilirsiniz.

Çarşıya komşu Marangozlar Kahvesi'nde Mardin'e özgü ritüelle sunulan "mırra"yı içmek için bir mola vermeye değer. Mırra soğumadan içilmesi gereken bir kahvedir ve tek dikişte içilmesi önerilir. Sert kahve olduğunu bilerek içmek gerekir.

Cumhuriyet Meydanı'ndaki eski PTT Binası (Şatana Ailesi Evi) ihtişamlı mimarisiyle görülmeye değer. 1890 yılında Ermeni mimarbaşı Sarkoz Lole tarafından yapılmış. Dış cephesi dikkat çeker. Bugün Artuklu Üniversitesi tarafından kullanılıyor.

Yine merkezde bulunan ve Sabancı Kent Müzesi olarak kullanılan iki katlı bina, II. Abdülhamit döneminde Diyarbakır Valisi Hacı Hasan Paşa tarafından 1889 yılında süvari kışlası olarak inşa ettirilmiş. Sonraki yıllarda askerlik şubesi ve vergi dairesi olarak da kullanılmış. Bugün bir açık hava müzesi olarak ve sergiler için değerlendiriliyor.

Mardin içindeki Süryani kilisesi olan **Kırklar Kilisesi (Mor Behram)** ana caddeye paralel sokak üzerindedir. Kilise, 569 yılında Süryaniler tarafından Mor Behnam ve kız kardeşi Saro adına inşa edilmiş. Taş işçiliği ile işlenmiş mihrapları, 400 yıllık ahşap mihrap kapıları, bin 500 yıllık kök boya ile baskı perdeleri, geniş avlusu içinde çan kulesi, adeta dantel gibi işlenmiş taş oymacılığı örneklerinin yer aldığı divanı ile görülmeye değer. 1170 yılında Kapadokya'dan kilisenin diğer adı olan "kırk şehitlere" ait kemikler buraya taşınmış.

Ünlü Mardin 1. Cadde üzerinde restoranlar, kebabçılar, kafeler, kuruyemişçiler, gümüşçüler, telkari ve sabun dükkanları ile Süryani şarabı dükkanları ve Mardin'e özgü "kiliçe" çöreği satan fırınlar

bulunuyor. Söz telkariden açılmışken, biraz ne olduğu hususunda bilgi vermek isterim. "Telkari" gümüşün bükülmesiyle oluşturulan çok küçük motiflerin bir araya getirilmesidir. Tümüyle el işçiliğine dayalı çok kıymetli bir sanattır. Telkarideki motifler doğanın yorumlanışını yansıtır. Bazen bir dal, bazen bir çiçek, bazen de su damlasıdır. Çoğu kere sabır ve umudu temsil eder. Midyat'la beraber Mardin'de büyüyüp gelişmiştir. Ne yazık ki yetersiz ekonomik şartlar nedeniyle bugün sayıları bir elin parmakları kadar azalan ustalar, sanatı yaşatmak ve geleceğe taşımak için fedakarca çalışmalarını sürdürüyor.

Mardin'in otel olarak düzenlenen evlerine öncülük eden Erdoba Evleri de 1. Cadde üzerindedir. Son yıllarda belediye bu caddede yaptığı düzenlemeyle tek tip tabela uygulaması başlatarak görüntü kirliliğini önlemiş ve binaların cephelerini tümünden yenilemiş.

Mardin Müzesi de bu cadde üzerinde bir grup Süryani evi arasında bulunuyor. 1895 yılında Süryani Katolik Patrikhanesi olarak yaptırılmış, 1995 yılında restore edilerek müze olarak hizmet vermeye başlamıştır, ülkemizin önemli müzelerinden biridir. Müzenin Arkeoloji Salonu'nda Girnevaz Höyük kazılarında elde edilen tablet, silindir mühür, seramik,

figürin ve takılar, Kuzey Mezopotamya ve Güneydoğu Anadolu kültürlerinin Eski Tunç, Asur, Urartu, Grek, Pers, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Artuklu ve Osmanlı dönemlerine ait seramik, mühür, kandil, sikke ve cam şişe örnekleri sergileniyor.

Mardin Mutfağı

Mardin, hepimizi mezelerinden ana yemeklerine kadar oldukça renkli bir yoculuğa çıkaran lezzetli bir mutfağa sahip.

Bu mutfakta neler yok ki? İçerisinde nohut, dövülmüş buğday ve kuzu etinin bulunduğu yoğurtlu bir çorba türü olan lebenniye çorbası. Ayrıca haşlanmış içli köfte ikbebet, kapalı lahmacun sembusek, kaburga dolması, işkembe dolması kabbe, Mardin usulu içli köfte irok, kuzu etinden yapılan firkiye ve dobo, soğan kebabı, kuzu eti ve yeşil erikle yapılan allu-çiye, pekmez, tarçın ve cevizle yapılan harire tatlısı ve bir tür lokma olan zingil

Zinciriye Medresesi

de Mardin'e özgü lezzetler arasında. Bu yemekleri yapan lokantaların çoğu 1. Cadde üzerinde bulunuyor.

Ebru Baybara Demir'in hayat verdiği Cercis Murat Konağı adlı lokanta, eski bir Süryani Konağı olan Cercis Murat Konağı'nın içinde. Hem manzara hem de yemek kalitesi açısından harika. Ebru'nun büyük özveriyle araştırıp bulduğu Süryani, Arap, Kürt, Türk mutfağına ait Mardin yemekleri sunum açısından da iştah açıyor. Ortaya gelen bakır meze tabaklarındaki yerel lezzetler aklınızı başınızdan alacak. Mardin'de içki veren nadir lokantalardan biri olan Cercis Murat Konağı aynı zamanda yabancı turistlerin ve devlet erkanının da ağırlandığı mekan. Yusuf Usta'nın fıstıklı, cevizli kebabı mutlaka tadılmalı. Mardin'in en iyi kebabçısı Kebabçı Rıdō'nun enfes

kebablarını yemeden bu şehirden ayrılmayın.

Ayrıca güzel manzaraya karşı Seyr-i Mardin'de çay-kahve için. Karşınızda Mezopotamya Ovası, arka tarafta Mardin Kalesi... Hele gece vakti, Şerefiye Cami'nin ışıltılı yanan müthiş minaresi sizi çok etkileyecek.

Yeni Mardin kısmında mutlak gidilmesi gereken bir esnaf lokantasını yazmadan geçemeyeceğim. İstanbul Üsküdar'daki Kanaat Lokantası sizin için ne ifade ediyorsa, Mardin'deki esnaf lokantası Ebrar da bizim için aynı duyguyu ifade eder. Ebrar'da yukarıda saydığım yemeklerin hepsinden azar azar tatma olanağını bulursunuz, hem de çok ucuz fiyata. Üstelik açık mutfakta yemeklerin nasıl yapıldığını görme olanağımız da var.

Buralara kadar gelmişken Mardin'de bir de sıra gecesi deneyimi yaşamak isterseniz adresiniz belli: Antik Sur Restoran. Türkçe, Kürtçe ve Arapça şarkıları şiveyle okuyabilen solistleri ve özellikle sahneye getirilerek buradan tüm masalara harika bir şov ile servis edilen kaburga dolması göz dolduruyor. Kadınlar Antik Sur'a yanlarında erkek olmadan girip eğlenebiliyor.

Mardin'den Ne Alınır?

Telkari kolyeler, bilezik, küpe ve yüzükler alınacak en güzel hediyelerdendir. Mardin kuruyemiş cenneti olduğundan fiyatı da oldukça uygun olan bademli, dutlu ve cevizli sucuk almanızı tavsiye ederim. Bölgede çokça badem yetiştiğinden şeker kaplı olarak her çeşidi satılıyor. Özellikle Lahor ağacının kökünden elde edilen boya ile renklendirilen mavi renkte olanının yanı sıra damla sakız ve tarçın kaplı badem şekerlerini Artukbey ve Babil'den alabilirsiniz. Bu dükkanlarda dibek kahve, mırza ve kaçak çay da bulabilirsiniz. Çay olarak biraz pahalı olmakla beraber Hindistan'dan gelen Mahmood Tea'yi öneririm. Yöreye özgü "bittim sabunu" en güzel hediyelerdendir.

Mardin'de yemeklerin ve içeceklerin bakır tabaklarda ve bardaklarda ikram edilmesi her gezginin ilgisini çeker. Bakır ayran kapları ve yine bakırdan meze tabakları almak isterseniz doğru adres Bakırcılar Çarşısı.

Ebru Baybara Demir'in koordinasyonunda Mardin ve çevresindeki kadınlar, "Hayatım Yeni Bahar" adlı projeyi hayata geçirdi. Projeye özel tasarım takılar, masa örtüleri, oya işli eşarpla, reçeller, eriştelere, salçalar üretildi ve satışa sunuldu. Destek olmak için alınacak en güzel hediyelerden. İsim annesi Ebru neden bu ismin konulduğunu şöyle ifade ediyor: "Size Mardin yemek kültürünü tarif etmemi isterseniz, etin, bulgurun, sebzenin ve baharatın kusursuz uyumundan bahsedirim. Bu uyumu sağlayan baharatlar arasında yenibahar, mutfağımızın olmazsa olmazıdır." Bu baharatın, Cercis Konağı içindeki Lokanta'nın bir bölümünde yer alan Hayatım Yeni Bahar Atölyesi'nden veya 1. Cadde üzerindeki dükkandan alabilirsiniz.

Mardin'deki bağlarda yetiştirilen üzüm-lerden özel olarak yapılan Süryani şarapları da alınabilecek hediyelikler arasındadır. Özellikle mahlepli kırmızıyı tercih edin. Doğru adres ise Cercis Konağı'nın altındaki Siras Şarapçılık'tır.

Bir başka yazıda Mardin'in tanınmış ilçelerinde buluşmak üzere...